

КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Кафедра спеціальної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
комунального вищого
навчального закладу
«Хортицька національна
навчально-реабілітаційна
академія» Запорізької обласної
ради

Т. Позднякова
2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП.0007 Методика викладання спеціальної психології

Галузь знань: 01 Освіта
Спеціальність: 016 Спеціальна освіта
Рівень освіти: другий (магістерський)

2016–2017 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Методика викладання спеціальної психології» для студентів першого курсу факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи другого (магістерського) рівня освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта».

РОЗРОБНИК:

Турубарова А. В., завідувач кафедри спеціальної освіти,
кандидат психологічних наук, доцент

Розглянуто на засіданні кафедри спеціальної освіти
протокол від 23 лютого 2017 р. № 9

Завідувач кафедри спеціальної освіти _____ А.В. Турубарова

ЗМІСТ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ

№ з/п	Назва розділу	Стор.
1.	Опис навчальної дисципліни	4
2.	Мета і завдання навчальної дисципліни	2
3.	Заплановані результати навчання	6
4.	Програма навчальної дисципліни	10
5.	Структура навчальної дисципліни	16
6.	Тематика лекційних занять	17
7.	Теми практичних занять	23
8.	Тематика завдань самостійної робота студента	31
9.	Індивідуально-дослідна робота студента	38
10.	Методи контролю та засоби діагностики	43
11.	Схема нарахування балів з навчальної дисципліни	45
12.	Питання до екзамену	47
13.	Список рекомендованої літератури	52
14.	Інформаційні ресурси в мережі Інтернет	56

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУРС Підготовка магістрів	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 9	01 Освіта 016 «Спеціальна освіта», другий (магістерський)	Нормативна частина
Модулів – 2		Семестр – I, II
Загальна кількість годин – 270		Лекційних годин – 40
Тижневих годин – 8		Практичні заняття – 50
Аудиторних – 90		Самостійна робота – 180
Самостійна робота студента – 180		Вид підсумкового контролю – залік, екзамен

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни: оволодіння студентами основами знань щодо форм та методів організації навчального процесу із спеціальної психології; виховання активного інтересу до спеціальної психології, формування потреби до трансляції знань з галузі спеціальної психології; розвиток уявлень про себе, як суб'єкта навчальної діяльності, розвиток професійно-важливих якостей особистості (рефлексії, емпатії, комунікативних та експресивно-мовних здібностей).

Завдання дисципліни:

1. Сформувати у студентів систему наукових знань про методіку викладання спеціальної психології як гуманітарної дисципліни.
2. Ознайомити студентів з теорією навчання спеціальної психології як теоретичної та прикладної науки.
3. Розвинути у студентів практичні вміння проектування та організації різних форм навчальних занять із спеціальної психології.
4. Ознайомити студентів із процесом управління навчальною діяльністю дітей з особливостями психофізичного розвитку.
5. Сформувати у студентів практичні вміння керівництва контрольними, курсовими та дипломними роботами зі спеціальної психології.
6. Підготувати студентів до керівництва різними видами практик із спеціальної психології.

3. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

В наш час економічна ситуація висуває особливі вимоги до підготовки фахівця. Для забезпечення високої професійної адаптивності випускника багато ВУЗів реалізують програму професійної підготовки не тільки за основною, а й за додатковою спеціальністю, створюють умови для отримання майбутнім фахівцем знань і умінь з дисциплін, які відкривають можливості для роботи в різних галузях, незалежно від спеціалізації. Корекційний педагог є фахівцем, який сьогодні найбільш затребуваний у сфері освіти дітей з особливими освітніми потребами. Заклади освіти є першою сходинкою, яка дозволяє реалізувати ідеї держави щодо інтеграції в соціум дітей з особливостями психофізичного розвитку. Знання про особливості таких дітей, форми відхилень у розвитку, причинах, можливості навчання, виховання, вміння діагностувати відхилення у розвитку, надати своєчасну допомогу і підтримку необхідні для фахівця зі спеціальної освіти.

Методика викладання спеціальної психології – це дисципліна, яка забезпечує реалізацію таких завдань: формування знань і уявлень про особливості психіки та поведінки дітей з особливостями психофізичного розвитку, про типові форми відхилень у розвитку, причинах, що викликають відхилення від норми, про освітні, професійні та соціальні можливості дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Навчальна дисципліна «Методика викладання спеціальної психології» є однією із провідних у підготовці корекційного педагога (логопеда). Надбудовуючись над навчальними дисциплінами «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи», «Логопедія з методикою викладання у ВНЗ», вона не просто зводить їх в єдину систему знань про психіку дитини, але і дає можливість застосувати їх до конкретної дитини, яка потребує допомоги.

Робоча програма навчальної дисципліни «Методика викладання спеціальної психології» розроблена на основі навчального плану, розрахована для студентів, які навчаються за освітньо-науковою програмою

підготовки магістрів комунального вищого навчального закладу «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- систему знань про людину як суб'єкта освітнього процесу, соціальних і природних факторах розвитку;
- сучасні моделі побудови освітнього простору у вищій школі;
- систему знань про закономірності і принципи освітнього процесу у вищій школі, методологічні відмінності традиційних та інноваційних моделей професійної освіти;
- основні закономірності процесу взаємодії суб'єктів освітнього процесу у вищій школі.

вміти:

- використовувати систему знань про закономірності і принципи освітнього процесу у своїй професійній діяльності;
- орієнтуватися в індивідуальних особливостях дітей з особливостями психофізичного розвитку;
- передавати психологічні знання і контролювати якість їх засвоєння;
- на основі отриманих знань конструювати програми подальшої самоосвіти і підвищення власної кваліфікації.

володіти:

- методами психологічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу у професійній діяльності викладача психології;
- способами розробки навчальних програм для дітей з особливостями психофізичного розвитку;
- способами конструювання навчальних програм, прийомами відбору змісту навчальних дисциплін психологічної спрямованості, практичними навичками проведення різних форм процесу передачі і

засвоєння знань, методами навчання та навичками професійної рефлексії.

Дисципліна спрямована на формування наступних компетенцій:

1. З числа загальнокультурних компетенцій:

– здатністю вдосконалювати і розвивати власний інтелектуальний і загальнокультурний рівень, прагнути морального вдосконалення власної особистості;

– здатністю і готовністю застосовувати знання про сучасні методи дослідження, проводити наукові експерименти, оцінювати результати досліджень;

– здатністю аналізувати, синтезувати і критично резюмувати інформацію.

2. З числа професійних компетенцій:

загальнопрофесійні здібності та готовності:

– здатністю демонструвати знання фундаментальних і прикладних дисциплін магістерської програми, усвідомлювати основні проблеми власної предметної галузі, при вирішенні яких виникає необхідність у складних завданнях вибору, що вимагають використання кількісних і якісних методів;

в галузі корекційно-педагогічної діяльності:

– здатністю досліджувати, проектувати, реалізовувати процеси утворення, абілітації, реабілітації, соціальної адаптації та інтеграції осіб із обмеженими можливостями здоров'я, з використанням інноваційних технологій;

– здатністю проектувати корекційно-освітній простір, у тому числі в інклюзивних класах;

в галузі діагностико-консультативної та профілактичної діяльності:

– готовністю до здійснення комплексного психолого-педагогічного вивчення з метою виявлення особливостей психофізичного розвитку людей, прогнозування процесу подальшого розвитку осіб з обмеженими можливостями здоров'я та організації медико-психолого-педагогічного

супроводу.

За навчальним планом спеціальності 016 «Спеціальна освіта» вивчення курсу передбачено у I та II семестрі. Навчальний план складається з 2 модулів. У тематичному плані представлено розділ кожного модуля за видами аудиторних занять та самостійної роботи студентів. Загальний обсяг дисципліни складає 9 залікових кредитів (270 годин), що об'єднує всі види навчальної діяльності студента: аудиторні заняття, самостійну роботу, контрольні заходи. Форми контролю – поточний, модульний, підсумковий контроль. Після вивчення двох змістових модулів, наприкінці II семестру, робочим навчальним планом передбачено складання екзамену.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ теми з/п	Назва розділів, тем та їх зміст
Модуль І. Загальні питання методики викладання спеціальної психології.	
1.	<p><i>Предмет і завдання курсу. Теоретичні і методологічні основи спеціальної психології.</i></p> <p>Визначення понять «психолінгвістика», «психологія мовлення», «нейропсихологія», «спеціальна психологія», «логопедагогіка», «логопедія».</p> <p>Предмет спеціальної психології. Історія становлення спеціальної психології. Завдання і значення спеціальної психології. Методологічні позиції та методи спеціальної психології. Внутрішньосистемні і міжсистемні зв'язки спеціальної психології, її взаємодія із суміжними науками.</p>
2.	<p><i>Діти із порушенням у розвитку.</i></p> <p>Поняття «норма розвитку». Функціональна норма як генеральна стратегія спеціальної допомоги дітям, які мають порушення у розвитку. Поняття фактору розвитку, яке відхиляється від норми. Біологічні та соціальні причини виникнення порушень у розвитку. Ідеї Л. С. Виготського про первинний дефект та вторинні відхилення у розвитку дитини. Взаємозв'язок розвитку, навчання та виховання у роботі з дітьми із порушеннями у розвитку.</p>
3.	<p><i>Особливості та види розвитку, який відхиляється від норми.</i></p> <p>Поняття розвитку, яке відхиляється від норми. Положення Л. С. Виготського про структурно-динамічне вивчення розвитку, яке відхиляється від норми. Загальні та специфічні закономірності</p>

	<p>розвитку, яке відхиляється від норми. Основні параметри, які визначають характер порушень у розвитку. Вікове сприйняття різноманітних патогенних впливів. Міжнародна класифікація психічних та поведінкових розладів десятого перегляду. Сучасні вітчизняні класифікації В. В. Ковальова, В. В. Лебединського, М. М. Семаго. Варіанти порушеного розвитку за В. В. Лебединським. Компенсація, декомпенсація, псевдокомпенсація, гіперкомпенсація порушених функцій.</p>
4.	<p><i>Психологічні особливості дітей із порушенням аналізаторних систем та мови.</i></p> <p>Психологічні особливості дітей із порушенням слуху. Психологічні особливості дітей із порушенням зору. Психологічні особливості дітей із порушенням опорно-рухового апарату. Психологічні особливості дітей із порушенням мови.</p>
5.	<p><i>Діти із порушенням інтелектуального розвитку.</i></p> <p>Психологічне недорозвинення. Причини олігофренії. Динамічна теорія дитячого порушення інтелектуального розвитку К. Левіна. Л. С. Виготський про психологічну сутність розумової відсталості. Форми розумової відсталості. Ступені олігофренії. Порушений психічний розвиток (деменція). Діти із набутим порушенням в інтелектуальному розвитку. Види деменції. Клініко-патогенетична класифікація М. С. Певзнер. Диференціація розумової відсталості. Особливості діяльності психолога у спеціальних закладах для дітей із розумовою відсталістю.</p>
6.	<p><i>Діти із затримкою психічного розвитку.</i></p> <p>Затримка психічного розвитку як специфічний вид порушеного розвитку. Етіологія затримки психічного розвитку. Класифікація М. С. Певзнер дітей із затримкою психічного розвитку. Гармонічний психофізичний інфантилізм. Дисгармонічний інфантилізм.</p>

	<p>Класифікація затримки психічного розвитку за етіологічним показником (В. В. Лебединський). Психологічний та соціальний розвиток дітей із затримкою психічного розвитку. Поняття мінімальної мозкової дисфункції. Діагностика дітей із затримкою психічного розвитку. Особливості готовності до шкільного навчання дітей із затримкою психічного розвитку. Концепція корекційно-розвивального навчання. Спеціальні освітні заклади для дітей із затримкою психічного розвитку.</p>
7.	<p><i>Психологічні особливості дітей з емоційно-вольовими порушеннями.</i></p> <p>Синдром раннього дитячого аутизму. Поліетіологія синдрому раннього дитячого аутизму. Базові патогенні фактори. Психологічні особливості дітей із раннім дитячим аутизмом. Рівні емоційної регуляції діяльності у дитячому віці за В. В. Лебединським та О. С. Нікольською. Психологічна класифікація раннього дитячого аутизму. Основні етапи клініко-психолого-педагогічної корекції раннього дитячого аутизму. Спрямованість корекційно-психологічного впливу залежно від групи раннього дитячого аутизму. Проблема діагностики раннього дитячого аутизму.</p>
8.	<p><i>Психологічні особливості дітей із поведінковими порушеннями.</i></p> <p>Порушення поведінки у підлітковому віці. Фактори, які провокують агресивну поведінку та надання шкоди іншій людині. Поняття акцентуацій характеру та психопатій. Класифікація психопатій. Варіанти дисгармонійного формування особистості. Визначення понять «діти з порушенням у поведінці», «тривожні» та «агресивні» діти, «діти з синдромом гіперактивності». Діагностика категорій порушення поведінки.</p>

Модуль II.

Види навчальних занять і методика їх проведення.

9.	<p><i>Методичні аспекти підготовки до лекції та її проведення.</i></p> <p>Специфічні особливості лекції як монологічної форми передавання наукової інформації. Функції лекції. Інформаційна функція. Орієнтувальна функція. Систематизуюча функція. Пояснювальна функція. Розвивальна функція. Функція переконання. Методичні прийоми активізації мислення студентів на лекції: проблемність викладання навчальної інформації, риторичні запитання.</p> <p>Види лекції. Методичні аспекти підготовки до лекції. Роль репетицій в успішному проведенні лекції. Перевірка розуміння матеріалу лекції, динаміка рівня уваги слухачів, конспектування матеріалу лекції.</p>
10.	<p><i>Підготовка і проведення семінарського заняття зі спеціальної психології.</i></p> <p>Семінарське заняття зі спеціальної психології як діалогічна форма навчального заняття. Функції семінарського заняття. Репродуктивний та творчий типи семінарських занять зі спеціальної психології.</p> <p>Особливості підготовки викладача до написання конспекту семінарського заняття: вибір теми, визначення мети, складання плану, підготовка і постановка питань для обговорення, розробка переліку рекомендованої літератури, вибір форми перевірки підготовки студентів до заняття, вибір форми організації їх роботи під час обговорення питань, визначення результатів, яких треба досягти на занятті, критеріїв оцінювання знань та пізнавальної активності.</p>

11.	<p><i>Підготовка, організація і проведення практичного та лабораторного заняття. Екскурсія, гра.</i></p> <p>Функції практичних і лабораторних занять у викладанні спеціальної психології. Дидактична мета практичного та лабораторного заняття. Оволодіння вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці як основна мета практичних занять зі спеціальної психології. Різновиди практичних занять залежно від місця їх проведення. Особливості організації практичних занять зі спеціальної психології в навчальному закладі та у місцях проходження студентами практики. Моделювання психологічних і навчальних ситуацій як інструментарію забезпечення практичних занять. Основні принципи розробки навчальних практичних. Характеристика змісту практикумів зі спеціальної психології.</p> <p>Експериментальне підтвердження і перевірка теоретичних закономірностей і залежностей як провідна дидактична мета лабораторної роботи. Типові завдання для лабораторних і практичних занять зі спеціальної психології.</p> <p>Педагогічна мета і завдання екскурсії, ділової та рольової гри. Розробка сценарію ділової або рольової гри. Тренінг. Педагогічна мета і завдання психолого-педагогічного театру, студентських конференцій та круглих столів.</p>
12.	<p><i>Самостійна робота студентів. Консультація до заліків, іспитів і проходження практики.</i></p> <p>Види самостійної роботи студента. Основні функції самостійної роботи студента.</p> <p>Завдання, які розвивають у студентів відповідні вміння читати першоджерела, посібники, підручники на семінарах, у процесі підготовки до лекцій, семінарів, практичних занять, до написання рефератів, контрольних, курсових і дипломних робіт, а також до</p>

	<p>заліків та іспитів.</p> <p>Консультація як вид навчального заняття. Особливості проведення індивідуальної та групової консультації. Цілі консультації.</p>
13.	<p><i>Методичні рекомендації щодо підготовки окремих тем зі спеціальної психології.</i></p> <p>Особливості викладання тем:</p> <ul style="list-style-type: none"> – «Предмет, завдання та методи спеціальної психології»; – «Особливості та види розвитку, який відхиляється від норми»; – «Психологічні особливості дітей з порушенням аналізаторних систем та мови»; – «Діти із порушенням інтелектуального розвитку»; – «Діти із затримкою психічного розвитку»; – «Психологічні особливості дітей з емоційно-вольовими порушеннями»; – «Психологічні особливості дітей із поведінковими порушеннями»; – «Особливості емоційно-вольової сфери при порушеннях мовлення».

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Тема	Всього	Аудиторні	Лекції	Практичні	Самостійні	
						семестр	сесія
Модуль I. Загальні питання методики викладання спеціальної психології.		135	45	20	25	75	30
1.	Предмет і завдання курсу. Теоретичні і методологічні основи спеціальної психології.	21	6	2	4	10	
2.	Діти з порушенням у розвитку.	16	5	2	3	10	
3.	Особливості та види розвитку, який відхиляється від норми.	16	5	2	3	10	
4.	Психологічні особливості дітей із порушенням аналізаторних систем та мови.	16	5	2	3	9	
5.	Діти із порушенням інтелектуального розвитку.	16	6	3	3	9	
6.	Діти із затримкою психічного розвитку.	16	6	3	3	9	
7.	Психологічні особливості дітей з емоційно-вольовими порушеннями.	16	6	3	3	9	
8.	Психологічні особливості дітей із поведінковими порушеннями.	18	6	3	3	9	
Модуль II. Види навчальних занять і методика їх проведення.		135	45	20	25	75	
9.	Методичні аспекти підготовки до лекції та її проведення.	27	9	4	5	15	
10.	Підготовка і проведення семінарського заняття зі спеціальної психології.	27	9	4	5	15	
11.	Підготовка, організація і проведення практичного та лабораторного заняття. Екскурсія, гра.	27	9	4	5	15	
12.	Самостійна робота студентів. Консультація до заліків, іспитів, проходження практики.	27	9	4	5	15	
13.	Методичні рекомендації щодо підготовки окремих тем зі спеціальної психології.	27	9	4	5	15	
ВСЬОГО:		270	90	40	50	150	30

6. ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми з/п	Назва розділів, тем та їх зміст	Кількість годин
Модуль І.		20
Загальні питання методики викладання спеціальної психології.		
1.	<p><i>Предмет і завдання курсу. Теоретичні і методологічні основи спеціальної психології.</i></p> <p>Визначення понять «психолінгвістика», «психологія мовлення», «нейропсихологія», «спеціальна психологія», «логопедагогіка», «логопедія».</p> <p>Предмет спеціальної психології. Історія становлення спеціальної психології. Завдання і значення спеціальної психології. Методологічні позиції та методи спеціальної психології. Внутрішньосистемні і міжсистемні зв'язки спеціальної психології, її взаємодія із суміжними науками.</p>	2
2.	<p><i>Діти із порушенням у розвитку.</i></p> <p>Поняття «норма розвитку». Функціональна норма як генеральна стратегія спеціальної допомоги дітям, які мають порушення у розвитку. Поняття фактору розвитку, яке відхиляється від норми. Біологічні та соціальні причини виникнення порушень у розвитку. Ідеї Л. С. Виготського про первинний дефект та вторинні відхилення у розвитку дитини. Взаємозв'язок розвитку, навчання та виховання у роботі з дітьми із порушеннями у розвитку.</p>	2
3.	<p><i>Особливості та види розвитку, який відхиляється від норми.</i></p> <p>Поняття розвитку, яке відхиляється від норми. Положення Л. С. Виготського про структурно-динамічне вивчення</p>	2

	<p>розвитку, яке відхиляється від норми. Загальні та специфічні закономірності розвитку, яке відхиляється від норми. Основні параметри, які визначають характер порушень у розвитку. Вікове сприйняття різноманітних патогенних впливів. Міжнародна класифікація психічних та поведінкових розладів десятого перегляду. Сучасні вітчизняні класифікації В. В. Ковальова, В. В. Лебединського, М. М. Семаго. Варіанти порушеного розвитку за В. В. Лебединським. Компенсація, декомпенсація, псевдо компенсація, гіперкомпенсація порушених функцій.</p>	
4.	<p><i>Психологічні особливості дітей із порушенням аналізаторних систем та мови.</i></p> <p>Психологічні особливості дітей із порушенням слуху. Психологічні особливості дітей із порушенням зору. Психологічні особливості дітей із порушенням опорно-рухового апарату. Психологічні особливості дітей із порушенням мови.</p>	2
5.	<p><i>Діти із порушенням інтелектуального розвитку.</i></p> <p>Психологічне недорозвинення. Причини олігофренії. Динамічна теорія дитячого порушення інтелектуального розвитку К. Левіна. Л. С. Виготський про психологічну сутність розумової відсталості. Форми розумової відсталості. Ступені олігофренії. Порушений психічний розвиток (деменція). Діти із набутим порушенням в інтелектуальному розвитку. Види деменції. Клініко-патогенетична класифікація М. С. Певзнер. Диференціація розумової відсталості. Особливості діяльності психолога у спеціальних закладах для дітей із розумовою відсталістю.</p>	3
6.	<p><i>Діти із затримкою психічного розвитку.</i></p>	3

	<p>Затримка психічного розвитку як специфічний вид порушеного розвитку. Етіологія затримки психічного розвитку. Класифікація М. С. Певзнер дітей із затримкою психічного розвитку. Гармонічний психофізичний інфантилізм. Дисгармонічний інфантилізм. Класифікація затримки психічного розвитку за етіологічним показником (В. В. Лебединський). Психологічний та соціальний розвиток дітей із затримкою психічного розвитку. Поняття мінімальної мозкової дисфункції. Діагностика дітей із затримкою психічного розвитку. Особливості готовності до шкільного навчання дітей із затримкою психічного розвитку. Концепція корекційно-розвивального навчання. Спеціальні освітні заклади для дітей із затримкою психічного розвитку.</p>	
7.	<p><i>Психологічні особливості дітей з емоційно-вольовими порушеннями.</i></p> <p>Синдром раннього дитячого аутизму. Поліетіологія синдрому раннього дитячого аутизму. Базові патогенні фактори. Психологічні особливості дітей із раннім дитячим аутизмом. Рівні емоційної регуляції діяльності у дитячому віці за В. В. Лебединським та О. С. Нікольською. Психологічна класифікація раннього дитячого аутизму. Основні етапи клініко-психолого-педагогічної корекції раннього дитячого аутизму. Спрямованість корекційно-психологічного впливу залежно від групи раннього дитячого аутизму. Проблема діагностики раннього дитячого аутизму.</p>	3
8.	<p><i>Психологічні особливості дітей із поведінковими порушеннями.</i></p> <p>Порушення поведінки у підлітковому віці. Фактори, які провокують агресивну поведінку та надання шкоди іншій</p>	3

	людині. Поняття акцентуацій характеру та психопатій. Класифікація психопатій. Варіанти дисгармонійного формування особистості. Визначення понять «діти з порушенням у поведінці», «тривожні» та «агресивні» діти, «діти з синдромом гіперактивності». Діагностика категорій порушення поведінки.	
Модуль II.		
Види навчальних занять і методика їх проведення.		20
9.	<i>Методичні аспекти підготовки до лекції та її проведення.</i>	4
	<p>Специфічні особливості лекції як монологічної форми передавання наукової інформації. Функції лекції. Інформаційна функція. Орієнтувальна функція. Систематизуюча функція. Пояснювальна функція. Розвивальна функція. Функція переконання. Методичні прийоми активізації мислення студентів на лекції: проблемність викладання навчальної інформації, риторичні запитання.</p> <p>Види лекції. Методичні аспекти підготовки до лекції. Роль репетицій в успішному проведенні лекції. Перевірка розуміння матеріалу лекції, динаміка рівня уваги слухачів, конспектування матеріалу лекції.</p>	
10.	<i>Підготовка і проведення семінарського заняття зі спеціальної психології.</i>	4
	<p>Семінарське заняття зі спеціальної психології як діалогічна форма навчального заняття. Функції семінарського заняття. Репродуктивний та творчий типи семінарських занять зі спеціальної психології.</p> <p>Особливості підготовки викладача до написання конспекту семінарського заняття: вибір теми, визначення мети, складання плану, підготовка і постановка питань для обговорення,</p>	

	розробка переліку рекомендованої літератури, вибір форми перевірки підготовки студентів до заняття, вибір форми організації їх роботи під час обговорення питань, визначення результатів, яких треба досягти на занятті, критеріїв оцінювання знань та пізнавальної активності.	
11.	<p><i>Підготовка, організація і проведення практичного та лабораторного заняття. Екскурсія, гра.</i></p> <p>Функції практичних і лабораторних занять у викладанні спеціальної психології. Дидактична мета практичного та лабораторного заняття. Оволодіння вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці як основна мета практичних занять зі спеціальної психології. Різновиди практичних занять залежно від місця їх проведення. Особливості організації практичних занять зі спеціальної психології в навчальному закладі та у місцях проходження студентами практики. Моделювання психологічних і навчальних ситуацій як інструментарію забезпечення практичних занять. Основні принципи розробки навчальних практичних. Характеристика змісту практикумів зі спеціальної психології.</p> <p>Експериментальне підтвердження і перевірка теоретичних закономірностей і залежностей як провідна дидактична мета лабораторної роботи. Типові завдання для лабораторних і практичних занять зі спеціальної психології.</p> <p>Педагогічна мета і завдання екскурсії, ділової та рольової гри. Розробка сценарію ділової або рольової гри. Тренінг. Педагогічна мета і завдання психолого-педагогічного театру, студентських конференцій та круглих столів.</p>	4
12.	<i>Самостійна робота студентів. Консультація до заліків, іспитів і проходження практики.</i>	4

	<p>Види самостійної роботи студента. Основні функції самостійної роботи студента.</p> <p>Завдання, які розвивають у студентів відповідні вміння читати першоджерела, посібники, підручники на семінарах, у процесі підготовки до лекцій, семінарів, практичних занять, до написання рефератів, контрольних, курсових і дипломних робіт, а також до заліків та іспитів.</p> <p>Консультація як вид навчального заняття. Особливості проведення індивідуальної та групової консультації. Цілі консультації.</p>	
13.	<p><i>Методичні рекомендації щодо підготовки окремих тем зі спеціальної психології.</i></p> <p>Особливості викладання тем:</p> <ul style="list-style-type: none"> – «Предмет, завдання та методи спеціальної психології»; – «Особливості та види розвитку, який відхиляється від норми»; – «Психологічні особливості дітей з порушенням аналізаторних систем та мови»; – «Діти із порушенням інтелектуального розвитку»; – «Діти із затримкою психічного розвитку»; – «Психологічні особливості дітей з емоційно-вольовими порушеннями»; – «Психологічні особливості дітей із поведінковими порушеннями»; – «Особливості емоційно-вольової сфери при порушеннях мовлення». 	4

7. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми, коротка анотація змісту	Кількість годин	Інформаційні джерела
Модуль I. Загальні питання методики викладання спеціальної психології.		25	
1.	<i>Тема 1. Предмет і завдання курсу. Теоретичні і методологічні основи спеціальної психології.</i>	4	5, 7, 9
	<p>Питання для опрацювання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сформулюйте предмет та основні завдання спеціальної психології. 2. Поясніть чому виникають труднощі при визначенні предмету спеціальної психології. 3. Поясніть у чому полягає практичне значення спеціальної психології для реалізації корекційно-навчальних завдань. 4. Охарактеризуйте зв'язок спеціальної психології з науками суміжного профілю. 5. Охарактеризуйте зв'язок спеціальної психології з колекційною педагогікою. 6. Дайте загальну характеристику основних загальнопредметних принципів психології та розкрийте їх роль у побудові теорії спеціальної психології. 7. Визначте основні соціально-психологічні питання намагається вирішити спеціальна психологія. 		
2.	<i>Тема 2. Діти із порушенням у розвитку.</i>	3	5,

	<p>Питання для опрацювання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дайте характеристику сучасних уявлень про нормальний розвиток та розвиток, який відхиляється від норми. 2. Поясніть у чому полягає суть біологічних та соціальних причин розвитку дитини, який відхиляється від норми. 3. Визначте що собою представляють первинні порушення. 4. Поясніть у чому полягає суть вторинних порушень у розвитку. 5. Поясніть чому в умовах порушеного розвитку підвищується роль навчання. 		7, 9
	<p><i>Тема 3. Особливості та види розвитку, який відхиляється від норми.</i></p>	3	5, 7, 9
3.	<p>Питання для опрацювання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Назвіть тенденції психічного та соціального розвитку, яке є спільними та різними для усіх типів розвитку, який відхиляється від норми. 2. Дайте визначення поняття «компенсація психічних функцій». 3. Розкрийте суть рівневої організації компенсаторних процесів. 4. Розкрийте види розвитку, який відхиляється від норми за В. В. Лебединським. 5. Розкрийте суть основних складових розвитку, який відхиляється від норми. 		
4.	<p><i>Тема 4. Психологічні особливості дітей з порушенням аналізаторних систем та мови.</i></p>	3	5, 7,

	<p>Питання для опрацювання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поясніть у чому полягає роль слуху у психічному розвитку дитини. 2. Визначте які існують причини порушення слухової функції у дітей. 3. Поясніть у чому полягає роль зорового аналізатора у психічному розвитку дитини. 4. Охарактеризуйте основні категорії дітей із порушенням зору. 5. Опишіть основні варіанти психогенного формування особистості при слабозорості або відсутності зору. 6. Визначте яким чином пов'язані між собою руховий та психічний розвиток. 7. Опишіть вплив різних форм ДЦП на подальший соціальний та психічний розвиток. 8. Визначте які особливості психічного розвитку дітей із системними порушеннями мови. 9. Опишіть основні тенденції розвитку дитячої мови у нормі та розкрийте причини її порушення. 		9
	<i>Тема 5. Діти із порушенням інтелектуального розвитку.</i>	3	2, 5,
5.	<p>Питання для опрацювання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опишіть причини виникнення олігофренії. 2. Розкрийте поняття «розумова відсталість». 3. Охарактеризуйте ступені олігофренії. 4. Охарактеризуйте особливості мовного спілкування розумово відсталого школяра. 		6, 7, 9
6.	<i>Тема 6. Діти із затримкою психічного розвитку.</i>	3	2,

	<p>Питання для опрацювання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте основні причини виникнення затримки психічного розвитку. 2. Визначте особливості психічного розвитку дітей із різними формами затримки психічного розвитку. 3. Охарактеризуйте особливості консультування сім'ї, яка має дитину із затримкою психічного розвитку. 4. Опишіть шляхи формування різних аспектів готовності до шкільного навчання дітей із затримкою психічного розвитку. 		5, 6, 7, 8, 9
	<p><i>Тема 7. Психологічні особливості дітей з емоційно-вольовими порушеннями.</i></p>	3	2, 5,
7.	<p>Питання для опрацювання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте основні причини виникнення раннього дитячого аутизму. 2. Охарактеризуйте ранній дитячий аутизм як варіант викривленого психічного розвитку. 3. Охарактеризуйте особливості психічного розвитку дітей із раннім дитячим аутизмом. 4. Опишіть особливості мовного розвитку дітей із раннім дитячим аутизмом. 5. Розкрийте особливості організації психологічної допомоги сім'ї, яка має дитину із раннім дитячим аутизмом. 		6, 7, 8, 9
	<p><i>Тема 8. Психологічні особливості дітей із поведінковими порушеннями.</i></p>	3	2, 5,
8.	<p>Питання для опрацювання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дайте визначення поняття «порушення поведінки» 		6, 7,

	<p>у дітей», назвіть основні причини виникнення цього порушення.</p> <p>2. Розкрийте особливості корекційно-психологічного впливу при різних акцентуаціях характеру.</p> <p>3. Опишіть основні патохарактерологічні реакції.</p>		8, 9
Модуль II. Види навчальних занять і методика їх проведення.		25	
9.	<p><i>Тема 9. Методичні аспекти підготовки до лекції та її проведення.</i></p> <p>Питання для опрацювання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначте особливості лекції як монологічної форми передавання знань. 2. Визначте функції лекції. 3. Визначте види лекцій: ознайомлювальна, установча, тематична, проблемна. 4. Розкрийте методичні аспекти підготовки до лекції. 5. Розкрийте особливості вибір назви теми та визначення мети лекції. 6. Розкрийте суть підбір і структурування матеріалу лекції. 7. Визначте особливості складання плану і написання конспекту лекції. 8. Розкрийте особливості початок, завершення та організація матеріалу лекції. 9. Розкрийте особливості стилю викладення, вибір рівня складності змісту і викладення матеріалу лекції. 10. Охарактеризуйте особливості підбору питань до змісту лекції. Визначте роль наведення прикладів. 11. Охарактеризуйте особливості перевірка розуміння 	5	1, 3, 4

	<p>матеріалу студентами.</p> <p>12. Розкрийте суть динаміки рівня уваги студентів на лекції.</p> <p>13. Охарактеризуйте особливості конспектування матеріалу лекції студентами.</p>		
	<p><i>Тема 10. Підготовка і проведення семінарського заняття зі спеціальної психології.</i></p>	5	1, 3, 4
10.	<p>Питання для опрацювання:</p> <p>1. Охарактеризуйте особливості семінарського заняття як діалогічної форми навчального заняття.</p> <p>2. Розкрийте суть функцій семінарських занять.</p> <p>3. Визначте цілі семінарських занять.</p> <p>4. Розкрийте особливості репродуктивного та творчого типу семінарських занять.</p> <p>5. Розкрийте суть методичних аспектів підготовки до семінарського заняття.</p> <p>6. Визначте складові конспекту семінарського заняття.</p> <p>7. Охарактеризуйте суть підготовки студентів до семінарського заняття.</p> <p>8. Охарактеризуйте особливості організації проведення семінарського заняття.</p>		
	<p><i>Тема 11. Підготовка, організація і проведення практичного та лабораторного заняття. Екскурсія, гра.</i></p>	5	1, 3, 4
11.	<p>Питання для опрацювання:</p> <p>1. Розкрийте суть функції практичних і лабораторних занять.</p> <p>2. Охарактеризуйте дидактичну мету практичних</p>		

	<p>занять.</p> <p>3. Охарактеризуйте дидактичну мету лабораторних занять.</p> <p>4. Визначте типові завдання для лабораторних і практичних занять.</p> <p>5. Визначте особливості організації і проведення практичних і лабораторних занять.</p> <p>6. Визначте особливості педагогічної мети і завдань екскурсії.</p> <p>7. Охарактеризуйте суть педагогічної мети і завдань рольової та ділової гри.</p> <p>8. Визначте особливості педагогічної мети і завдань психолого-педагогічного театру.</p> <p>9. Визначте особливості педагогічної мети і завдань тренінгу.</p>		
12.	<p><i>Тема 12. Самостійна робота студентів. Консультація до заліків, іспитів, проходження практики.</i></p> <hr/> <p>Питання для опрацювання:</p> <p>1. Охарактеризуйте призначення та види самостійної роботи студента.</p> <p>2. Визначте функції самостійної роботи студента.</p> <p>3. Охарактеризуйте завдання, що сприяють розвитку умінь читання у студентів.</p> <p>4. Визначте особливості та вимоги до конспектування першоджерел.</p> <p>5. Визначте особливості підготовки до лекцій, семінарів та практичних занять.</p> <p>6. Визначте особливості підготовки рефератів, контрольних, курсових та дипломних робіт.</p>	5	1, 3, 4

	<p>7. Визначте особливості консультації як виду навчального заняття.</p> <p>8. Розкрийте цілі консультації.</p> <p>9. Охарактеризуйте суть індивідуальної та групової консультації.</p> <p>10. Охарактеризуйте суть консультації до заліків та іспитів.</p> <p>11. Охарактеризуйте суть консультації до проходження різних видів практики.</p>		
13.	<p><i>Тема 13. Методичні рекомендації з підготовки окремих тем зі спеціальної психології.</i></p> <p>Завдання для опрацювання:</p> <p>1. Визначте особливості підготовки лекції з теми: «Предмет, завдання та методи спеціальної психології».</p> <p>2. Визначте особливості підготовки лекції з теми: «Особливості та види розвитку, який відхиляється від норми».</p> <p>3. Визначте особливості підготовки лекції з теми: «Психологічні особливості дітей з порушенням аналізаторних систем та мови».</p> <p>4. Визначте особливості підготовки лекції з теми: «Діти із порушенням інтелектуального розвитку».</p> <p>5. Визначте особливості підготовки лекції з теми: «Діти із затриманим психічним розвитком».</p> <p>6. Визначте особливості підготовки лекції з теми: «Психологічні особливості дітей з емоційно-вольовими порушеннями».</p> <p>7. Визначте особливості підготовки лекції з теми: «Психологічні особливості дітей із поведінковими</p>	5	1, 3, 4

порушеннями».

8. Визначте особливості підготовки лекції з теми:
«Особливості емоційно-вольової сфери при порушеннях
мовлення».

8. ТЕМАТИКА ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТА СТУДЕНТА

№ з/п	Назва теми, коротка анотація змісту	Кількість годин	Інформаційні джерела
	Модуль I. Загальні питання методики викладання спеціальної психології.	75	
1.	<p><i>Тема 1. Предмет і завдання курсу. Теоретичні і методологічні основи спеціальної психології.</i></p> <p>Написання реферату за наступними темами:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методологічний принцип детермінізму. Особливості його реалізації при викладанні психологічних знань. 2. Методологічний принцип розвитку психіки в діяльності. Мета його реалізації при поясненні психологічних закономірностей. 3. Методологічний принцип єдності свідомості та діяльності, його значення в інтерпретації психологічних фактів. 4. Методологічний принцип дії зовнішнього через внутрішнє у психічному житті людини. Його значення в поясненні психічних явищ. 	10	5, 7, 9
2.	<p><i>Тема 2. Діти з порушенням у розвитку.</i></p> <p>Написання наукового есе за темою: «Дихотомія «норма – патологія». Викладення у вільній формі результатів аналізу літературних джерел за наступними питаннями:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Філософські основи уявлень про норму та патологію у одній із напрямків психологічної думки. 2. Життєві уявлення про норму та патологію у 	10	5, 7, 9

	сучасному українському суспільстві. 3. Ваші уявлення про норму та патологію.		
3.	<i>Тема 3. Особливості та види розвитку, який відхиляється від норми.</i>	10	5, 7, 9
	Написання есе за змістом визначених літературних джерел: 1. Бадмаев Б. У. Методика преподавания психологии. – М. : Владос, 1999. 2. Ляудис В. Я. Методика преподавания психологии. – М., 2000. 3. Карандашев В. Н. Методика преподавания психологии. – М. : Питер, 2005. 4. Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования : от деятельности к личности. – М., 2001.		
4.	<i>Тема 4. Психологічні особливості дітей з порушенням аналізаторних систем та мови.</i>	9	2, 5, 6, 7, 8, 9
	Завдання. Здійснення комплексного аналізу та опис специфічних закономірностей психічного розвитку та діагностичних критеріїв, які дозволяють зробити диференціацію схожих за клінічною картиною варіантів відхилення або порушення у психофізичному розвитку. До таких варіантів відносяться наступні стани: 1. Затримка психічного розвитку церебрально-органічного генеза / олігофренія у ступені дебільність. 2. Затримка психічного розвитку церебрально-органічного генеза / затримка психічного розвитку психогенного генезу. 3. Сенсорна алалія / олігофренія у ступені		

	імбецильність.		
5.	<i>Тема 5. Діти із порушенням інтелектуального розвитку.</i>	9	2,5, 6,7, 8, 9
	Розробка та опис психо-корекційної програми щодо роботи з дитиною із порушенням інтелектуального розвитку.		
6.	<i>Тема 6. Діти із затримкою психічного розвитку.</i>	9	2,5, 6,7, 8, 9
	Завдання. Дайте порівняльну характеристику класифікаціям затримки психічного розвитку М. С. Певзнер та К. С. Лебединської.		
7.	<i>Тема 7. Психологічні особливості дітей з емоційно-вольовими порушеннями.</i>	9	2,5, 6,7, 8, 9
	Розробка та опис психо-корекційної програми щодо роботи з дитиною із раннім дитячим аутизмом.		
8.	<i>Тема 8. Психологічні особливості дітей із поведінковими порушеннями.</i>	9	2,5, 6,7, 8, 9
	Розробка та опис психо-корекційної програми щодо роботи з дитиною із поведінковими порушеннями.		
Модуль II. Види навчальних занять і методика їх проведення.		75	
9.	<i>Тема 9. Методичні аспекти підготовки до лекції та її проведення.</i>	15	1, 3, 4
	Написання реферату за наступними темами: 1. Методика підготовки лекції. 2. Значення наочності на заняттях зі спеціальної психології. 3. Вимоги до підбору і методики використання наочності на заняттях зі спеціальної психології.		
10.	<i>Тема 10. Підготовка і проведення семінарського заняття зі спеціальної психології.</i>	15	1, 3,

	<p>Написання доповіді за наступними темами:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методичні аспекти підготовки до семінарського заняття. 2. Принцип активності у навчанні, необхідність активізації пізнавальної діяльності при засвоєнні психологічних знань. 3. Типи занять та їх специфіка. 4. Шляхи і засоби підвищення ефективності викладання спеціальної психології. 5. Поєднання процесів навчання, виховання й освіти у викладанні спеціальної психології. 		4
	<p><i>Тема 11. Підготовка, організація і проведення практичного та лабораторного заняття. Екскурсія, гра.</i></p>	15	1, 3, 4
11.	<p>Написання доповіді за наступними темами:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Переваги демонстраційного експерименту як засобу унаочнення. Вимоги до його організації і проведення. 2. Поясніть, чим зумовлена необхідність активізації розумової діяльності студентів при засвоєнні знань зі спеціальної психології. 3. Психологічна сутність активізації мислення. 4. Переваги методу аналізу проблемних ситуацій перед іншими методами активізації розумової діяльності. 		
	<p><i>Тема 12. Самостійна робота студентів. Консультація до заліків, іспитів, проходження практики.</i></p>	15	1, 3, 4
12.	<p>Написання доповіді за наступними темами:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Необхідність контролю за якістю засвоєння психологічного матеріалу. 2. Типові помилки у знаннях учнів. Виявлення поверхового характеру психологічних знань. 		

	<p>3. Необхідність мотивації оцінки, що виставляється учневі за знання.</p> <p>4. Критерії оцінювання знань учнів з психології.</p>		
13.	<p><i>Тема 13. Методичні рекомендації з підготовки окремих тем зі спеціальної психології.</i></p> <p>Написання доповіді за наступними темами:</p> <p>1. Основні моменти, на яких слід акцентувати увагу під час пояснення теми «Предмет, завдання та методи спеціальної психології».</p> <p>2. Принципово важливі моменти, на яких необхідно зупинитись, пояснюючи тему «Особливості та види розвитку, який відхиляється від норми».</p> <p>3. Питання, на яких необхідно акцентувати увагу, пояснюючи тему «Психологічні особливості дітей з порушенням аналізаторних систем та мови».</p> <p>4. Питання, на яких необхідно акцентувати увагу, пояснюючи тему «Діти із порушенням інтелектуального розвитку».</p> <p>5. Принципово важливі моменти, які необхідно виокремити, пояснюючи тему «Діти із затримкою психічного розвитку».</p> <p>6. Модель актуалізації знань і прийомів активізації мислення при поясненні теми «Психологічні особливості дітей з емоційно-вольовими порушеннями».</p> <p>7. Модель актуалізації знань і прийомів активізації мислення при поясненні теми «Психологічні особливості дітей із поведінковими порушеннями».</p> <p>8. Модель актуалізації знань і прийомів активізації мислення при поясненні теми «Особливості емоційно-</p>	15	1, 3, 4

вольової сфери при порушеннях мовлення».

9. Модель актуалізації знань і активізації мислення при поясненні теми «Предмет, завдання та методи спеціальної психології».

10. Модель актуалізації знань і активізації мислення при поясненні теми «Особливості та види розвитку, який відхиляється від норми».

11. Модель актуалізації знань і прийомів активізації мислення при вивченні теми «Психологічні особливості дітей із порушенням аналізаторних систем та мови».

12. Модель актуалізації знань і прийомів активізації мислення при вивченні теми «Діти із порушенням інтелектуального розвитку».

13. Модель переходу до вивчення нового розділу курсу «Діти із затримкою психічного розвитку».

14. Модель актуалізації знань і прийомів активізації мислення при вивченні теми «Психологічні особливості дітей з емоційно-вольовими порушеннями».

15. Модель актуалізації знань і прийомів активізації мислення при вивченні теми «Психологічні особливості дітей із поведінковими порушеннями».

16. Модель актуалізації знань і прийомів активізації мислення при вивченні теми «Особливості емоційно-вольової сфери при порушеннях мовлення».

9. ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТА

Індивідуальні завдання з навчальної дисципліни «Методика викладання спеціальної психології» – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Індивідуальне завдання: підготувати навчально-методичний комплекс викладача з навчальної дисципліни «Методика викладання спеціальної психології» відповідно до вимог оформлення.

Вимоги до оформлення навчально-методичного комплексу:

1. Зміст навчально-методичного комплексу дисципліни (далі – НМКД).

1.1. Зміст НМКД та обов'язкова послідовність його підрозділів:

Титульний аркуш.

Зміст:

1. Типова навчальна програма дисципліни (за її відсутності або застарілості (останнє видання більше 10 років тому) програма навчальної дисципліни, яку розробляє викладач самостійно у відповідності до змісту навчальних дисциплін освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста).

2. Робоча навчальна програма дисципліни.

3. Методичні вказівки (рекомендації) щодо проведення практичних та семінарських занять з навчальної дисципліни.

4. Методичні вказівки (рекомендації) щодо організації самостійної та індивідуальної роботи студентів з навчальної дисципліни.

5. Тематика курсових робіт (проектів) та методичні вказівки (рекомендації) щодо їх виконання (якщо виконання цього виду роботи передбачене робочим навчальним планом).

6. Засоби контролю знань з навчальної дисципліни.

7. Зразки конспектів лекцій.

8. Електронний варіант НМКД.

Кожний підрозділ НМКД (крім 8 пункту – електронного варіанту НМКД) повинен бути представлений у друкованому вигляді, мати титульний аркуш з відповідною назвою.

НМКД розробляється окремо для кожного освітньо-кваліфікаційного рівня та напряму підготовки.

2. Характеристика окремих підрозділів навчально-методичного комплексу дисципліни.

2.1. Типова навчальна програма дисципліни.

Основним документом, на основі якого планується навчальний процес, є типова навчальна програма дисципліни. Цей розділ НМКД містить повний зміст типової навчальної програми дисципліни, рекомендованої МОН України для відповідного напряму підготовки.

2.2. Робоча навчальна програма дисципліни.

Робоча навчальна програма розробляється для кожної дисципліни відповідно до навчального плану напряму підготовки як обов'язковий нормативний документ. Робоча навчальна програма дисципліни розробляється на основі типової навчальної програми, навчального плану за напрямом підготовки. Якщо дисципліна викладається за декількома напрямами підготовки або освітньо-кваліфікаційними рівнями, розробляється відповідна кількість робочих навчальних програм. Зміст робочої програми враховуючи специфіку роботи навчального закладу можуть відрізнитись від типової програми до 25%.

2.3. Методичні вказівки (рекомендації) щодо проведення практичних і семінарських занять.

Методичні вказівки (рекомендації) щодо проведення практичних і семінарських занять – навчально-методичні розробки, які містять інформацію обов'язкового чи рекомендаційного характеру, необхідну для виконання студентами різних видів аудиторної роботи.

Методичні вказівки (рекомендації) щодо виконання практичних та семінарських занять містять:

- пояснювальну записку;
- навчально-тематичний план дисципліни;
- загальні методичні вказівки до семінарських занять;
- зміст семінарських занять, який включає план занять, де визначено теми, обсяг аудиторних годин та перелік питань, що підлягають розгляду;
- зміст практичних занять, тексти ситуацій для аналізу, умови завдань тощо, які розглядаються на практичних заняттях;
- форми контролю;
- питання на залік чи іспит;
- список рекомендованої основної та додаткової літератури, оформлений відповідно до правил бібліографічного опису, із зазначенням конкретних сторінок, необхідних для цілеспрямованої роботи студента при підготовці до семінару.

2.4. Методичні вказівки (рекомендації) щодо організації самостійної та індивідуальної роботи студентів з навчальної дисципліни.

Наводиться комплекс рекомендацій і роз'яснень, що забезпечують оптимальну організацію вивчення студентом дисципліни. До змісту методичних вказівок (рекомендацій) входять:

- пояснювальна записка;
- навчально-тематичний план дисципліни;
- методичні рекомендації щодо виконання завдань самостійної та індивідуальної роботи;
- завдання для самостійної та індивідуальної роботи студентів;
- тематика реферативних досліджень, творчих робіт (есе), банк тестів;
- форми контролю знань студентів;
- питання на залік чи іспит;
- список рекомендованої основної та додаткової літератури.

Методичні вказівки (рекомендації) щодо організації самостійної та індивідуальної роботи студентів можуть також містити поради із планування й організації часу, необхідного для вивчення навчальної дисципліни; опис послідовності дій студента при вивченні змісту навчальної дисципліни; рекомендації щодо використання матеріалів НМКД; рекомендації щодо роботи з літературою; поради із підготовки до поточного, проміжного та підсумкового контролю; роз'яснення до виконання домашніх завдань (приклади завдань та їх рішень) та інше.

2.5. Тематика курсових робіт (проектів) та методичні вказівки (рекомендації) щодо їх виконання.

Тематика курсових робіт (проектів) повинна відповідати завданням навчальної дисципліни й тісно пов'язуватися з практичними потребами конкретного фаху. Методичні вказівки (рекомендації) з курсових робіт (проектів) повинні відповідати вимогам до виконання курсових робіт студентами, розробленим кожним відділенням коледжу.

2.6. Засоби контролю знань з навчальної дисципліни.

Наводиться система оцінювання – екзаменаційні білети (обов'язкові для тих дисциплін, де формою семестрового контролю є іспит), комплексні контрольні роботи (в разі необхідності).

2.7. Зразки конспектів лекцій.

До складу НМКД входить зразок конспекту лекції однієї чи декількох тем робочої навчальної програми дисципліни за вибором автора. Конспект лекцій – це навчально-методична розробка, до якої входять наступні обов'язкові структурні компоненти: тема, план лекції, перелік основних понять, міждисциплінарні зв'язки, тезовий виклад лекційного матеріалу (що включає огляд наукової та навчальної літератури з теми, останні практичні розробки), висновки, питання для самоконтролю.

2.8. Електронний варіант НМКД.

Електронний варіант НМКД повинен бути занесений на електронний носій і зберігатися в теці відповідного навчально-методичного комплексу дисципліни на кафедрі.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ

Оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Методика викладання спеціальної психології» здійснюється на основі результатів поточного контролю, заліку та екзамену.

Об'єктом оцінювання знань студентів є програмний матеріал навчальної дисципліни «Методика викладання спеціальної психології» різного характеру та рівня складності, засвоєння якого відповідно перевіряється під час поточного контролю, заліку та екзамену.

Об'єктом оцінювання знань студентів у процесі поточного контролю є:

- систематичність, активність та змістовність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу на практичних заняттях;
- правильність відповідей на письмові опитування;
- якість виконання завдань самостійної роботи;
- правильність виконання завдань модульного контролю.

Оцінки студент може отримати:

- 1) за виконання завдань самостійної роботи;
- 2) за активність на практичних заняттях;
- 3) за письмові опитування;
- 4) за виконання модульних завдань.

Метою самостійної роботи студентів під час вивчення навчальної дисципліни «Методика викладання спеціальної психології» є поглиблення і закріплення теоретичних знань, набуття умінь та навичок їх практичного застосування; закріплення змісту базових понять курсу; структурування змісту тем у вигляді таблиць; засвоєння методів та форм наукового дослідження.

При виконанні завдань самостійної роботи оцінюються: вміння самостійно працювати з навчально-науковою літературою; змістовність

відповіді; логічність викладання матеріалу; творчий підхід до виконання завдання.

При контролі роботи на практичних заняттях оцінюються: уміння використовувати засвоєний теоретичний матеріал при модулюванні вирішення практичних завдань; активність у процесі пошуку шляхів вирішення поставлених завдань; самостійність та ініціативність тощо.

У письмових відповідях студентів оцінюються: правильність та логічність відтворення засвоєного матеріалу; уміння виділяти головне в матеріалі лекції; уміння стисло та послідовно формулювати думку.

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу з двох змістовних модулів. Екзамен проводиться письмово. Перелік питань, що охоплюють зміст програми навчальної дисципліни, критерії оцінювання завдань, доводяться до студентів на початку семестру.

11. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Для оцінювання відповідей студентів з навчальної дисципліни «Методика викладання спеціальної психології» використовуються наступні критерії:

- рівню «відмінно» (90-100 балів) відповідає теоретично правильна і вичерпна відповідь на поставлене питання, у якій студент показав всебічне системне знання програмного матеріалу; засвоєння основної та додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами, вивчення яких передбачене програмою дисципліни; уміння використовувати знання для аналізу соціального життя суспільства та аргументувати своє ставлення до відповідних категорій, закономірностей, випадковостей, суспільних явищ і процесів;

- рівню «добре» (75-89 балів) відповідає теоретично правильна, але не вичерпна відповідь на поставлене запитання, в цілому повне знання програмного матеріалу, успішне виконання запропонованого завдання і засвоєння матеріалу основної літератури;

- рівню «задовільно» (60-74 балів) відповідає у цілому правильна відповідь на поставлене питання, в якій студент показав достатній рівень знань з основного програмного матеріалу дисципліни, але не зміг переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарату, показав недостатні знання рекомендованої літератури;

- рівню «незадовільно» (0-59 балів) відповідає неправильна або неповна відповідь на запитання, у якій студент продемонстрував значні прогалини у знаннях з основного програмного матеріалу; ухилився від аргументувань; показав незадовільні знання понятійного апарату і спеціальної літератури чи взагалі нічого не відповів.

Підсумковий контроль знань студентів (залік) з дисципліни «Методика викладання спеціальної психології» здійснюється на основі результатів поточного й підсумкового контролю. Оцінювання знань студентів

здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у традиційну 4-бальну шкалу в такому порядку:

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
75-81	C	
64-74	D	Задовільно
60-63	E	
35-59	Fx	Незадовільно
1-34	F	

Підсумковий контроль знань студентів (екзамен) з навчальної дисципліни «Методика викладання спеціальної психології» здійснюється на основі результатів поточного й підсумкового контролю (екзамен – 30 балів). Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою.

12. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Спеціальна психологія як наука.
2. Предмет, об'єкт, мета спеціальної психології.
3. Сучасні підходи до термінологічного позначення аномального розвитку.
4. Задачі спеціальної психології, її структура.
5. Поняття про норму та аномалію психічного та фізичного розвитку.
6. Концептуальні джерела спеціальної психології, їх місце у сучасних теоретичних і прикладних розробках.
7. Психологічна теорія діяльності, розроблена А. Н. Леонтьєвим, С. Л. Рубінштейном, В. В. Давидовим, О. Р. Лурією, А. В. Запорожцем, П. Я. Гальперіним.
8. Теорія П. Я. Гальперіна про поетапне формування розумових дій. Ідеї Л. С. Виготського про зону найближчого розвитку.
9. Теорія О. Р. Лурії про мозкову організацію вищих психічних функцій.
10. Теорія соціалізації і соціального впливу.
11. Актуальні питання теорії і практики спеціальної психології в Україні.
12. Зміст і організація роботи психолога спеціального закладу для дітей з вадами розвитку.
13. Організація допомоги дітям з вадами розвитку та їх батькам в зарубіжних країнах.
14. Предмет і завдання олігофренопсихології.
15. Теоретичне і практичне значення визначення поняття «розумова відсталість». Аналіз істотних ознак цього поняття.
16. Завдання вивчення курсу олігофренопсихології: розкриття своєрідності психічного розвитку, причини відхилень, їх вплив на ступінь,

форму розумової відсталості та відмежування від схожих станів.

17. Причини виникнення розумової відсталості.
18. Олігофренія, її особливості, що відрізняють від інших груп розумової відсталості.
19. Ступені олігофренії залежно від тяжкості дефекту.
20. Поняття деменції. Причини її виникнення.
21. Форми олігофренії згідно класифікації М. С. Певзнер, їх клініко-психологічна характеристика: неускладнена, ускладнена порушенням нейродинамічних процесів, з психопатоподібною поведінкою, з грубими порушеннями особистості, з грубими порушеннями аналізаторів.
22. Поняття анамнезу, збір анамнезу. Методи вивчення дитини.
23. Структура психологічної характеристики розумово відсталої дитини.
24. Л. С. Виготський про розвиток психіки розумово відсталої дитини та необхідність попередження вторинних ускладнень в дошкільному віці, співвідношення навчання і розвитку. Структура первинного і вторинного дефектів.
25. Причини, що зумовлюють недоліки діяльності розумово відсталих дітей.
26. Характеристика затримки психічного розвитку як особливого типу психічного дизонтогенезу.
27. Поняття про психофізичний та психічний інфантилізм.
28. Особливості структури дефекту при затримці психічного розвитку різного генезу.
29. Особливості розвитку пізнавальної сфери дітей із затримкою психічного розвитку, характеристика уваги, пам'яті, сприйняття, розумових операцій, мислення.
30. Розвиток особистості, емоційно-вольової сфери дітей із затримкою психічного розвитку.
31. Характеристика специфічних утруднень у формуванні навчальної

діяльності.

32. Диференційна психодіагностика розумової відсталості та затримка психічного розвитку.

33. Загальна характеристика мовленнєвих порушень в дитячому віці. Диференціація фізіологічних і патологічних, органічних і функціональних, центральних і периферичних вад мовлення.

34. Групи дітей з вадами мовлення: з фонетико-фонематичними порушеннями, із загальним недорозвитком мовлення, з порушеннями темпо-ритмічної сторони мовлення або голосу.

35. Психолого-педагогічна характеристика цих груп.

36. Сенсорний розвиток дітей з мовленнєвими вадами.

37. Особливості уваги при мовленнєвих порушеннях.

38. Пам'ять дітей із загальним недорозвитком мовлення.

39. Особливості мислення при мовленнєвих порушеннях.

40. Особливості моторики при мовленнєвих порушеннях.

41. Характеристика соціального розвитку дітей з вадами мовлення.

42. Особливості психодіагностики дітей з вадами мовлення.

43. Характеристика психічного розвитку глухих і слабочуючих дітей як дизонтогенезу за дефіцитарним типом.

44. Класифікації вад слуху за Л. В. Нейманом, Р. Х. Боскіс, Б. С. Преображенським. Загальна характеристика груп дітей з вадами слуху: з природженою або ранньою глухотою, з пізньою глухотою, слабчуючі.

45. Роль слухового сприйняття в пізнанні навколишнього світу.

46. Закономірності психічного розвитку дітей в умовах слухової сенсорної депривації.

47. Особливості стану нервової системи дітей з вадами слуху.

48. Характеристика розвитку дітей з вадами слуху в ранньому віці.

49. Загальна характеристика розвитку пізнавальної сфери дітей з вадами слуху.

50. Особливості сприйняття у дітей з вадами слуху.

51. Характеристика уваги дітей з вадами слуху.
52. Характеристика пам'яті дітей з вадами слуху.
53. Особливості розумових операцій і мислення дітей з вадами слуху.
54. Психологічні особливості формування мовлення при наявності вад слуху.
55. Фактори, що обумовлюють особливості емоційної сфери дітей з вадами слуху.
56. Загальна характеристика соціального розвитку дітей з вадами слуху.
57. Особливості психодіагностики дітей з вадами слуху.
58. Характеристика психічного розвитку дітей з вадами зору як дизонтогенезу за дефіцитарним типом.
59. Роль зорового аналізатора в пізнанні оточуючого світу.
60. Особливості соматичного стану дітей з вадами зору.
61. Особливості розвитку пізнавальної сфери дітей з вадами зору.
62. Розвиток мовлення та комунікативної сфери сліпих і слабозорих дітей.
63. Розвиток емоційно-вольової сфери та особистості дітей з вадами зору..
64. Психодіагностичне дослідження дітей з вадами зору.
65. Диференціація норми інтелекту, затримки психічного розвитку та розумової відсталості у сліпих і слабозорих дітей.
66. Поняття про нейропсихологічний підхід у корекційній роботі з дітьми з вадами розвитку.
67. Розвиток базових пізнавальних функцій за допомогою адаптивно-ігрових занять.
68. Сучасні підходи до корекції порушень емоційно-вольової сфери та поведінки.
69. Методи корекції в зарубіжній практиці навчання та виховання дітей з особливими потребами.

70. Використання сучасних інформаційних технологій у спеціальній психології: комп'ютерні діагностикуми, спеціальні і загальнорозвиваючі навчальні програми, Інтернет як джерело наукової інформації та засіб соціалізації осіб з обмеженими можливостями.

71. Спеціальна психологія як навчальна дисципліна.

72. Предмет, об'єкт, мета методики викладання спеціальної психології у вищому навчальному закладі.

73. Місце спеціальної психології в системі підготовки педагогів-дефектологів.

74. Міжпредметні зв'язки спеціальної психології, їх реалізація в навчальному процесі вищого навчального закладу.

75. Організація викладання спеціальної психології за кредитно-модульною системою.

76. Форми навчальних занять у вищому навчальному закладі.

77. Методичне забезпечення викладання спеціальної психології.

78. Методика викладання окремих розділів спеціальної психології.

79. Методика викладання олігофренопсихології.

80. Методика викладання логопсихології.

81. Методика викладання психодіагностики.

82. Методика навчання проведенню психокорекційної діяльності.

83. Організація діяльності гуртків, проблемних груп зі спеціальної психології.

84. Керівництво науковою роботою студентів.

85. Джерела отримання нових знань з методики викладання спеціальної психології.

13. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА:

1. Бадмаев Б. У. Методика преподавания психологии. – М. : Владос, 1999. – 304 с.
2. Бочелюк В. Й., Зарицька В. В. Психологія : вступ до спеціальності : Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 286 с.
3. Карандашев В. Н. Методика преподавания психологии. – М. : Питер, 2005. – 250 с.
4. Ляудис В. Я. Методика преподавания психологии. – М., 2000. – 128 с.
5. Основы специальной психологии : учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Л. В. Кузнецова, Л. И. Переслени, Л. И. Солнцева и др.; под ред. Л. В. Кузнецовой. – М. : Издат. центр «Академия», 2003. – 480 с.
6. Синьов В. М., М. П. Матвеева, О. П. Хохліна. Психологія розумово відсталої дитини : Підручник. – К. : Знання, 2008. – 359 с.
7. Сорокин В. М. Специальная психология. – СПб. : Речь, 2004. – 216 с.
8. Сорокин В. М., Кокоренко В. Л. Практикум по специальной психологии / Под научн. ред. Л. М. Шипициной. – СПб. : Речь, 2003. – 122 с.
9. Специальная психология [Текст] : учеб. для студентов вузов / В. И. Лубовский [и др.] ; под ред. В. И. Лубовского. – 6-е изд., испр. и доп. – Москва : Академия, 2009. – 557 с.

ДОПОМІЖНА:

1. Бгажнокова И. М. Психология умственно отсталого школьника. – М. : Просвещение, 1987. – 96 с.
2. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии [Текст] / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.
3. Выготский Л. С. Собр. соч. : В 6 т. Основы дефектологии / Под

ред. Т. А. Власовой. – М. : Педагогика, 1983. – Т. 5. – 368 с.

4. Выготский Л. С. Собр. соч. : В 6 т. Проблемы развития психики / Под ред. Матюшкина. – М. : Педагогика, 1983. – Т. 3. – 368 с.

5. Гомезо М. В., Дошашенко И. А. Атлас по психологии. – М. : Просвещение, 1986. – 272 с.

6. Загальна, вікова і педагогічна психологія : Практикум / За ред. проф. Д. Ф. Ніколенко. – К., 1980. – 208 с.

7. Зиновьев С. И. Лекции в советской высшей школе. – М. : Высш. шк., 1962. – 136 с.

8. Ивашкин В. С. Лабораторные работы по курсу общей психологии. – Владимир, 1969. – 107 с.

9. Исаев Д. Н. Умственная отсталость у детей и подростков. – СПб. : Речь, 2003. – 391 с.

10. Катаева А. А., Стребелева Е. А. Дошкольная олигофренопедагогика. – М. : Гуманит. изд. центр «ВЛАДОС», 2001. – 208 с.

11. Лейтос Н. С. Умственные способности и возраст. – М. : Педагогика, 1971. – 72 с.

12. Леонгардт К. Акцентированные личности. – К., 1981. – 236 с.

13. Липа В. А. Психологические основы педагогической коррекции. – Славянск, 2001. – 232 с.

14. Лубовский В. И. Психологические проблемы аномального развития детей. – М. : Педагогика, 1989. – 104 с.

15. Матвеева М. П., Миронова С. П. Корекційна робота у системі освіти дітей з вадами розумового розвитку. – Кам'янець-Поділ. : Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту, 2005. – 164 с.

16. Панибратцева З. М. Методика преподавания психологии. – М. : Просвещение, 1971. – 152 с.

17. Певзнер М. С., Лубовский В. И. Динамика развития детей-олигофренов. – М. : АПН РСФСР, 1963. – 220 с.

18. Петрова В. Г., Белякова И. В. Психология умственно отсталого

школьника. – М. : Академия, 2002. – 160 с.

19. Практикум по общей психологии / Под ред. проф. А. В. Петровского. – М. : Просвещение, 1972. – 167 с.

20. Психологические вопросы коррекционной работы во вспомогательной школе / Под ред. Ж. И. Шиф, Т. Н. Головиной. – М. : Педагогика, 1977. – 150 с.

21. Рубинштейн С. Я. Психология умственно отсталого школьника. – М. : Просвещение, 1986. – 192 с.

22. Семаго Н. Я., Семаго М. М. Проблемные дети : Основы диагностической и коррекционной работы психолога. – М. : АРКТИ, 2000. – 208 с.

23. Семиченко В. А. Пути повышения эффективности изучения психологии. – К. : Магистр-с, 1997. – 124 с.

24. Синее В. Н. Коррекция интеллектуальных нарушений учащихся вспомогательной школы : Автореф. дис. ... д-ра пед. наук. – М. : НИИД АПН СССР, 1988. – 45 с.

25. Синьов В. М., Матвеева М. П., Рохліна О. П. Психологія розумово відсталої дитини. – К. : Знання, 2008 – 359 с.

26. Синьов В. М., Кобернік Г. М. Основи дефектології. – К. : Вища пік., 1994. – 143 с.

27. Смирнов С. Д. Психология образа : проблема активности психического отражения. – М. : Изд-во МГУ, 1985. – 232 с.

28. Соловієнко В. О. Загальна психологія : Посіб. для самост. роботи. – К., 2000. – 204 с.

29. Сорокин В. М. Специальная психология. – СПб. : Речь, 2004. – 216 с.

30. Специальная психология / Под ред. В. И. Лубовского, Т. В. Розановой, Л. И. Солнцевой. – М. : Академия, 2005. – 464 с.

31. Спеціальна психологія. Тексти: Ч. 1 / За ред. М. П. Матвеевої, С. П. Миронової. – Кам'янець-Поділ. : Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту, 1999. – 158 с.

32. Спеціальна психологія. Тексти: Ч. 2 / За ред. М. П. Матвеевої, С. П. Миронової. – Кам'янець-Поділ. : Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту, 2001. – 142 с.

33. Стадненко Н. М., Матвеева М. Л., Обухівська А. Г. Нариси з олігофренопсихології / За заг. ред. Н. М. Стадненко. – Кам'янець-Подільський : Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту, 2002. – 200 с.

34. Стреляу Я. Роль темперамента в психологическом развитии. – М. : Прогресс, 1982. – 231 с.

35. Хохліна О. П. Підготовка розумово відсталої дитини до навчання в школі // Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї : Поради батькам. – К. : Наук, світ, 2005. – С. 163-184.

36. Хохліна О. Л. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку. – К. : Педагогічна думка, 2000. – 288 с.

37. Хрестоматія по общей психологии. Психология мышления / Под ред. проф. Ю. Б. Гипенрейтера, В. В. Петухова. – М. : Изд-во МГУ, 1981. – 352 с.

38. Шипицына Л. М. «Необучаемый» ребенок в семье и обществе. Социализация детей с нарушением интеллекта. – СПб. : Речь, 2005. – 477 с.

14. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

1. Мацко Л. А. Основи психології та педагогіки : навчальний посібник [Електронний ресурс] / Л. А. Мацко, М. Д. Прищак // ВНТУ. – 2009. – Режим доступу до ресурсу : <http://posibnyku.vntu.edu.ua/pdf/000584.pdf>.

2. Основи загальної психології : Навчальний посібник [Електронний ресурс] / [О. В. Полозенко, Л. М. Омельченко, С. В. Яшник та ін.] // НУБіП. – 2009. – Режим доступу до ресурсу : http://elibrary.nubip.edu.ua/2914/1/Zagalna_psihol_1_tom.pdf.

3. Гошовська Д. Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу [Електронний ресурс] / Д. Т. Гошовська // Волинський національний університет ім. Лесі Українки. – 2011. – Режим доступу до ресурсу : <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/624/3/1126.pdf>.

4. Назарова Н. М. Спеціальна педагогіка : Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів [Електронний ресурс] / Н. М. Назарова // Видавничий центр «Академія». – 2005. – Режим доступу до ресурсу : <http://ulit.inf.ua/spetsialnaya-pedagogika-uchebnika.html>.

5. Сорокин В. М. Специальная психология : Учеб. пособие [Електронний ресурс] / В. М. Сорокин // Речь. – 2003. – Режим доступу до ресурсу : http://lib100.com/book/common_psychology/spec_psih/%D0%A1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B8%D0%BD%20%D0%A1%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D1%8F%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F.pdf.